

Київський університет імені Бориса Грінченка
Кафедра української мови

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-методичної та навчальної роботи

О.Б.Жильцов
2016 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРАКТИЧНА СТИЛІСТИКА

Галузь знань 0303 Журналістика та інформація
Напрямок підготовки 6.030303 Видавнича справа та редагування

Інститут філології

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 2608
(підпис) Жильцов (прізвище, ініціали)
« 26 » 2016

2016 – 2017 навчальний рік

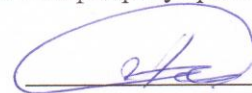
Робоча програма «Практична стилістика» для студентів за напрямом підготовки 6.030303 Видавнича справа та редагування, галузі знань 0303 Журналістика та інформація, 2016 року. – 41 с.

Розробник: Т.Л. Видайчук, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри української мови

Протокол від “15” вересня 2016 року № 3

Завідувач кафедри української мови

(Караман С.О.)

Структура програми типова.

Години відповідають навчальному плану.

Заступник директора Інституту філології
з науково-методичної та навчальної роботи

(Заяць Л.І.)

Зміст

Пояснювальна записка	4
Структура програми навчальної дисципліни	6
I. Опис предмета навчальної дисципліни	6
II. Тематичне планування навчальної дисципліни	6
III. Програма	7
<i>Змістовий модуль I. Основні поняття стилістики.</i>	7
Функціональні стилі СУЛМ	
<i>Змістовий модуль II. Стилістичні засоби української мови</i>	8
IV. Плани семінарських занять	10
V. Завдання для самостійної роботи	31
VI. Карта самостійної роботи бакалавра	34
VII. Система поточного та підсумкового контролю	34
VIII. Методи навчання	36
IX. Методичне забезпечення курсу	36
X. Питання до курсу	37
XI. Рекомендована література	40
XII. Навчально-методична картка дисципліни «Практична стилістика»	41

Пояснювальна записка

Лінгвістичні дисципліни разом з іншими літературознавчими, суспільними та гуманітарними науками, забезпечуючи мовну підготовку майбутніх фахівців у галузі видавничої справи та редагування, передбачають глибоке та всебічне вивчення системи і структури національної мови, аналіз та опис лінгвістичних одиниць усіх рівнів. Однак вершиною науки про мову лінгвісти називають її стилістику.

Стилістика спирається на знання природи, матерії, семантики та форм мовних одиниць, здобуті під час вивчення фонетики, лексики, граматики, але охоплює функціональний їх аспект, реалізацію в усному і писемному мовленні, у текстах різних типів і жанрів. Вивчаючи різноманітні можливості організації мови залежно від змісту і мети спілкування, вона встановлює доцільність використання мовних категорій, мовних засобів і прийомів для ефективнішого вираження певного змісту.

Основним предметом навчального курсу “Практична стилістика” є стилістична диференціація мови, характеристика її функціональних стилів. На відміну від теоретичної стилістики практична стилістика має прикладний характер, зокрема перша орієнтована на обґрунтування поняття мовного стилю, стилістичної системи національної мови, загалом – визначення сутності стилістичних категорій у лінгвоукраїністиці, друга – на практичне вдосконалення мови, вибір мовцем найдоцільніших форм спілкування у різних суспільних сферах, на засвоєння мовних норм. Проте прикладний характер практичної стилістики не позбавляє її науково-теоретичної основи, а, навпаки, виводить практичну стилістику з науково-теоретичної бази загальної стилістики, стилістики мови, функціональної стилістики.

Отже, курс “Практична стилістика» повинен посісти одне з важливих місць у підготовці майбутніх фахівців з видавничої справи та редагування. Адже сучасна практична стилістика містить не тільки нормативність використання стилістичних засобів, загальні відомості про стилі, оцінку й характеристику мовних засобів, зокрема синонімічних, як ґрунт для відбору, а й комунікативну мету, цільову настанову, умови й ситуації спілкування.

Мета курсу – дати знання основ стилістики як лінгвістичного вчення про функціонування мови, а також виробити у студентів вміння і навички аналізувати та продукувати стилістично довершені тексти різного типу відповідно до мети, призначення, умов спілкування в процесі їх майбутньої роботи.

Завдання курсу “Практична стилістика”:

- розширити сферу використання сучасної української літературної мови в усіх її функціональних різновидах;
- сприяти глибокому оволодінню стилістикою української мови як цілісною системою;

- виробити в майбутніх фахівців з видавництва та редагування вміння визначати й оцінювати жанрово-стильові особливості різних текстів;
- виробити у студентів навички конструювання стилістично довершеного тексту;
- сприяти піднесенню культури фахового мовлення;
- розвивати мовне чуття й мовний смак.

Основними організаційними формами вивчення дисципліни є лекції, практичні заняття, самостійна робота, виконання індивідуальних завдань та контролюючі заходи: тестовий модульний контроль, іспит.

Іспит є підсумковою формою контролю засвоєння знань і формування вмінь, передбачених робочою програмою та індивідуальним планом вивчення дисципліни. Його результат здебільшого має бути інтегрованим і складатися з оцінок, одержаних у результаті поточних, модульних контролів.

Засвоївши курс “Практичної стилістики”, **студенти повинні знати:**

- предмет дисципліни, її тематику та термінологію;
- основні принципи і критерії класифікації та внутрішньожанрової диференціації стилів;
- характерні особливості функціональних стилів СУЛМ;
- стилістичну диференціацію словникового складу української мови;
- словотворчі, морфологічні, синтаксичні засоби стилістики та можливості їх використання в тексті відповідно до мети, призначення, умов і сфери спілкування.

Студенти повинні вміти:

- визначати стильові і жанрові мовні ознаки текстів;
- вирізняти й оцінювати стилістичні ефекти в тексті та виявляти стилістичні засоби, за допомогою яких вони досягаються;
- оцінювати стилістичні можливості наявних мовних одиниць;
- робити стилістичний аналіз своїх і чужих текстів, виявляти відхилення від норм, застосовувати засоби для усунення недоліків;
- самостійно конструювати тексти різних типів відповідно до теми і для певної комунікативної ситуації.

Робоча навчальна програма з цієї дисципліни є нормативним документом КУ імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою української мови відповідно до навчального плану для названої спеціальності. На вивчення дисципліни відводиться 108 годин (3 кредити ECTS).

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання.

Структура програми навчальної дисципліни

I. Опис предмета навчальної діяльності

Курс:	Напря́м, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS: 3 Змістові модулі: 2 Загальний обсяг дисципліни (години): 108 Тижневих годин: 2	Шифр та назва напряму: 0303 – Журналістика та інформація 6.030303 – видавнича справа та редагування ОКР – «бакалавр»	Нормативна Рік підготовки: 3 Семестр: 5 Аудиторні заняття: 36 годин, з них: Лекцій: 16 годин Семінарські заняття: 12 годин Самостійна робота: 40 годин Модульний контроль: 4 години Вид контролю: екзамен; семестр. контр. – 36 год.

II. Тематичне планування навчальної дисципліни

Назви теоретичних розділів				
	Лекції	Семінарські заняття	Сам. робота	Модуль-ний контроль
Тема 1. Практична стилістика як навчальна дисципліна. Основні поняття й категорії стилістики	2	-	4	2
Тема 2. Сильова диференціація СУЛМ	2	-	4	
Тема 3. Функціональні стилі української мови (загальна характеристика наукового, офіційно-ділового, художнього та розмовного стилів)	2	2	6	
Тема 4. Публіцистичний стиль СУЛМ	2	2	4	
Тема 5. Лексичні засоби стилістики	2	2	6	
Тема 6. Стилiстичні засоби словотвору. Стилiстична морфологiя	2	2	4	
Тема 7. Стилiстичний синтаксис	2	2	6	
Тема 8. Символи як стилітеми. Стилiстичні фігури	2	2	6	
Усього годин: 108	16	12	40	4/ 36 сем.контр.

III. Програма Змістовий модуль I Основні поняття стилістики. Функціональні стилі СУЛМ

Тема 1. Практична стилістика як навчальна дисципліна. Основні поняття й категорії стилістики

Становлення стилістики української мови як окремої мовознавчої дисципліни. Стилiстичний аспект дослідження української мови на сучасному етапі. Предмет і завдання вивчення стилістики. Основні розділи стилістики. Стилi як основне поняття лiнгвостилістики. Загальнонародна мова та літературна мова. Норми сучасної української літературної мови. Роль засобів масової інформації в поширенні норм української літературної мови. Методи лiнгвостилістичних досліджень.

Тема 2. Стилiова диференціяція СУЛМ

Поняття функціонального стилію. Класифікація функціональних стиліів в історії української мови. Критерії вирізнення функціональних стиліів сучасної української мови. Проблеми функціонального статусу епістолярного, конфесійного, ораторського, інформаційного стиліів. Загальна характеристика функціональних стиліів сучасної української літературної мови. Взаємодія функціональних стиліів у сучасній українській мові.

Тема 3. Функціональні стилі української мови (загальна характеристика наукового, офіційно-ділового, художнього та розмовного стиліів)

Офіційно-діловий стилі сучасної української літературної мови

Диференційні риси та сфери вживання офіційно-ділового стилію. Різновиди (підстилі) офіційно-ділового стилію. Текст як основа службового документа. Мовні засоби і прийоми стандартизації текстів ділового мовлення. Типові помилки в діловому мовленні та їх корекція.

Науковий стилі сучасної української літературної мови

Становлення та розвиток наукового стилію української мови. Специфіка наукового викладу інформації. Диференційні ознаки різновидів (підстиліів) наукової прози. Жанрові особливості наукового стилію сучасної української літературної мови. Ознаки псевдонаукового стилію.

Художній стилі сучасної української літературної мови

Диференційні риси та сфери вживання художнього стилію сучасної української літературної мови. Лексико-фразеологічні особливості художнього стилію. Граматичні особливості художнього стилію. Жанрово-стилiвове розшарування художнього стилію.

Розмовний стилі сучасної української літературної мови

Етапи дослідження української розмовної літературної мови. Диференційні риси розмовного стилію української мови. Жанрова диференціяція українського розмовного мовлення. Образність в українському усному мовленні.

Епістолярний стилі сучасної української літературної мови

Погляди лінгвістів на функціональний статус епістолярію. Основні жанри української епістолярії, їх структурно-семантичні особливості. Приватний лист у системі української епістолярії. Вияв авторського “я” в епістолярному тексті. Специфіка використання епістолярних текстів у сучасних ЗМІ.

Конфесійний стиль сучасної української мови

З історії конфесійного стилю української мови. Функціональний статус конфесійного стилю і його жанрова своєрідність. Диференційні риси конфесійного стилю української мови. Взаємодія конфесійного стилю української мови з іншими стилями на сторінках сучасної релігійної періодики.

Тема 4. Публіцистичний стиль СУЛМ

З історії вивчення публіцистичного стилю української мови. Основні характеристики мови публіцистичного стилю. Жанрова своєрідність публіцистичного стилю сучасної української літературної мови. Питання унормування мови публіцистичного стилю. Роль засобів масової інформації в поширенні норм української літературної мови.

Мова реклами.

Змістовий модуль II

Стилістичні засоби української мови

Тема 5. Лексичні засоби стилістики

Диференціація лексики української мови за стилістичними ознаками.

Стилістичне використання багатозначності та омонімії.

Паронімія як лексичне й стилістичне явище. Паронімія як вада тексту.

Синоніми в стилістичному аспекті. Можливості цього розряду лексики в різних стилях мови.

Евфемізми, перифрази та інші стилістичні фігури, що будуються на основі синонімії.

Антонімія як лексичне та стилістичне явище. Антитеза, епітет-оксиморон та інші стилістичні фігури, що будуються на основі антонімії.

Групи лексики сучасної української мови за походженням. Інтернаціоналізми, запозичення, власне іншомовні слова, екзотизми, варваризми та їх стилістичні можливості. Неологізми загальномовні й авторські. Причини появи, способи творення та стилістичні можливості. Стилістичне використання застарілої лексики.

Термінологія як компонент української лексики. Характеристика термінів та вимоги до них. Способи введення термінів у тексти різного призначення. Роль термінів у науковому та інших стилях мови. Особливості використання термінів у мові ЗМІ.

Професіоналізми, їх типи, способи творення, можливості використання.

Жаргонізми й арготизми (зіставна характеристика), можливості вживання в окремих функціональних стилях.

Порівняльна характеристика розмовної та просторічної лексики. Її стилістичне використання.

Діалектизми в номінативній та стилістичній функції.

Фразеологічні звороти за їх походженням та зв'язками. Використання фразеологізмів у різних стилях мови. Особливості відтворення фразеологічних зворотів у перекладах з однієї мови на іншу. Експресивно-емоційна роль фразеологізмів у ЗМІ.

Тема 6. Стилiстичнi засоби словотвору. Стилiстична морфологiя

Афіксація з лексичного та стилістичного погляду. Словоскладання й основокладання в художніх, нехудожніх та фольклорних текстах. Виразальні та емоційно-експресивні властивості словотвору.

Предмет і завдання граматичної стилістики.

Стилiстичне використання категорiї роду й числа.

Стилiстичнi функцiї власних i загальних iменникiв, ступенiв порiвняння, стягнених i нестягнених форм прикметникiв.

iншi стилiстичнi засоби морфологiї.

Тема 7. Стилiстичний синтаксис

Стилiстичнi властивостi порядку слiв у реченнi.

Способи вираження пiдмета й присудка. Стилiстичне використання координатiї пiдмета й присудка.

Типи простих речень. Односкладнi та двоскладнi речення.

Активнi, пасивнi й безособовi конструкцiї.

Особливостi будови складного речення в науковому стилi.

Зiставна характеристика простих i складних речень в офiцiйно-дiлових текстах.

Типи складних речень, що переважають в художнiй лiтературi. Складнi речення в мовi ЗМi.

Стилiстичнi функцiї однорiдних членiв речення. Принципи побудови ряду, сполучники, прийменники та узагальнюючi слова.

Поняття про вiдокремлення як стилiстичне явище.

Вiдокремлена прикладка в рiзних стилях мови. Власне звертання й риторичне звертання. Семантична й стилiстична характеристика звертань. Особливостi функцiонування звертань у рiзних стилях мови.

Функцiї вставних слiв у нехудожнiх та художнiх текстах.

Вставленi конструкцiї в рiзних стилях мови.

Способи передачі чужої мови. Монолог, діалог, полілог. Способи передачі чужої мови в офіційно-ділових, наукових та публіцистичних текстах. Роль прямої мови в художніх текстах. Невласне пряма мова, її стилістичні можливості. Монолог, діалог, полілог у різних стилях мови.

Період як особлива синтаксична конструкція. Структура періоду. Види періодів. Синтаксична характеристика та стилістичні можливості фігур. Стилiстичнi фiгури в нехудожнiх i художнiх текстах.

Використання фігур як засобу логічного виділення та впорядкування і як прийому посилення емоційно-експресивних можливостей викладу.

Тема 8. Символи як стилістеми. Стилiстичнi фiгури

Символ (гр. *σύμβολον* – знак, ознака, прикмета) – універсальна категорія естетики, разом з тим, категорія пізнання, мислення, мови і художньої творчості. Суть символу розкривається у бінарному протиставленні образу і знаку. «Символ є і образом в аспекті його знаковості, і образним знаком» (Сергій Аверінцев).

Стилiстичнi можливостi внутрiшньої форми слова. Для створення зображально-виразових ефектів наголошується, підкреслюється етимологія слова.

Системний характер тропіки. Природа фігур і тропів та сфера їх творення.

Класифікація фігур і тропів (фігури заміни: фігури якості і фігури кількості – фігури сумісності, протилежності). Метафора, метонімія та їхні різновиди (антономазія, персоніфікація, алегорія; синекдоха, перифраз, евфемізм, іронія). Гіпербола, мейозис. Епітет. Порівняння. Період. Інші тропи та фігури.

Стилiстичнi прийоми (детермінація, інтердепенденція, констеляція, прийом створення звукового фону, актуалізація, стилізація, комутація).

Диференціація мовно-виразових засобів стилістики: стилістично марковані та стилістично немарковані.

Формування стилістичних засобів словесної виразності.

Епітет. Граматичне вираження епітетів. Кольористичні епітети в художньому тексті.

Порівняння, його види та способи вираження. Використання порівнянь у текстах різних стилів.

Метафора в художніх і нехудожніх текстах.

IV. Семінарські заняття

Змістовий модуль I

Основні поняття стилістики. Функціональні стилі СУЛМ

Тема. Функціональні стилі української мови (загальна характеристика наукового, офіційно-ділового, художнього та розмовного стилів)

Теоретичні питання

1. Поняття функціонального стилю.
2. Класифікація функціональних стилів в історії української мови.
3. Критерії вирізнення функціональних стилів сучасної української мови.
4. Загальна характеристика функціональних стилів сучасної української літературної мови.
5. Взаємодія функціональних стилів у сучасній українській мові.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Арешенков Ю. Класифікація функціональних стилів і вивчення стилістики у вищій та середній школі / Ю. Арешенков // Укр. мова і літ. в шк. – 1993. – № 1. – С. 43–44.
2. Дудик П. С. Стилiстика української мови / П. С. Дудик. – К. : ВЦ “Академія”, 2005. – 368 с.
3. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови / А. П. Коваль. – К. : Вища школа, 1987. – С. 7–13.

4. Мацько Л. І. Стилїстика української мови / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько. – К. : Вища школа, 2003. – С. 140–178.
5. Непийвода Н. Ф. Стилї мови і їх ознаки / Н. Ф. Непийвода // Укр. мова і літ. в шк. – 1979. – № 8. – С. 30–38.
6. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови / О. Д. Пономарів. – К. : Либїдь, 1992. – С. 6–18.
7. СУЛМ. Стилїстика / за заг. ред. І. К. Білодїда. – К. : Наук. думка, 1973. – С. 561–582.
8. Шевченко Л. І. Стилї сучасної української літературної мови. Проблема структуризації / Л. І. Шевченко // Українська мова : з минулого в майбутнє. – К., 1998. – С. 183–186.

Практичні завдання

Вправа 1. Прочитайте текст. Доведїть, що він науково-навчального підстилю. Пояснїть особливості добору та використання мовних засобів у цьому підстилі.

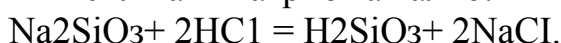
I. Стереотип – це сумарне враження про групу людей, за яким індивїду здається, що всім членам цієї групи притаманні спільні риси чи спільна риса. Інакше кажучи, це одна з пізнавальних схем, завдяки якій ми орієнтуємося у довкіллі.

За забарвленням стереотипи бувають негативними (усї вчені – ненормальні) або позитивними (наш факультет готує найкращих фахівців); деякі ґрунтуються на нейтральному враженні про різні категорії людей: студент-художник і студент-фізик, ділова жінка та чоловік із сережкою.

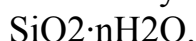
Факт наявності стереотипів у людини не є поганим чи добрим. Стереотип – це спосіб організації досвіду, пошуку сенсу у відмінностях між індивїдами та групами і передбачення того, як різні люди поводитимуться. Якщо людина не має жодного стереотипу, то це може означати або її неупередженість і широкі погляди, або невміння орієнтуватися. Адже, опинившись у новій компанії, ви прогнозуєте, хто, з найбільшою вірогідністю, виявиться ближчим до вас, хто поділятиме ваші погляди та інтереси, тобто ви керуетесь стереотипами. Або якщо ви намагаєтесь триматися подалі від імовірно небезпечних людей, ви також дієте за стереотипом.

Корисність стереотипів полягає в тому, що вони допомагають нам систематизувати уявлення про світ. Водночас вони ведуть до серйозних перекручень реальності.

II. Кремнієва кислота зустрічається у природі тільки у вигляді солей, які називаються силікатами. Добувають кремнієву кислоту дією соляної кислоти на розчинні силікати натрію та калїю:

Кремнієва кислота утворюється у вигляді колоїдного розчину-золя. При випалюванні золю у вакуумі при низькій температурі отримують прозору студено подібну масу-гель із різною кількістю води. Тому формулу кремнієвої кислоти записують так:

Відомі також кремнієві кислоти, в яких з однією молекулою води пов'язані дві і більше молекул диоксида кремнію. Наприклад, $2\text{SiO}_2 \cdot \text{H}_2\text{O}$ - двометакремнієва кислота.

Вправа 2. Прочитайте текст. Доведіть, що поданий уривок належить до публіцистичного стилю. Чи можна визначити його жанр як есе? Відповідь обґрунтуйте.

Жив на землі поет.

Захоплювався і страждав, розчаровувався і втішався, любив і співав. Співав і любив. Гострий гнів його спалахував коротко і жаско, як лехо при місяці, ніжність його була безконечною, як погляд мами.

Чарівні й загадково прості образи переповнювали його щомиті, рвали душу з душі, розлітаючись кольоровими світами радості і печалі. Поезія його була мовою, природною, як роса погожого світанку, запах бузку в травні, як мідяний голос осінніх кленів. Це не означає, що вона народжувалася легко, бо ніщо справжнє не приходить у цей світ без болю. Вона народжувалася повсякчас, завдаючи серцю щасливої муки.

Жив на землі поет.

Потрясався красою світу й заглядав смерті в очі, знаходив і втрачав, прозрівав і помилявся. Перебрідав ріки розпачу, сумнівався і виходив на свій, ніким не виміряний шлях. Ніхто й ніколи більше не зможе дивитися на світ так, як він, відчувати, як він, помилятися, як він, освятися й горіти, як він. Усе перейшло в слово і в слові живе – синє око фіалки, перепелиний крик, жоржин печаль багряна, розкотистий грім атак, закривавлений сніг, місячні ночі жагучі – кожен здвиг душі, переживання кожне.

Володимир Миколайович Сосюра.

Один з найтонших і найщиріших ліриків слов'янського світу ХХ століття, псівець Любові і Революції, що злилися в єдиному понятті прекрасного, медіатор вільного й терпкого смаку життя, якому немає ні кінця, ні краю. Майстер загадкової простоти, ясної незглибимості почувань. Поет ніжний і тривожний, як надвечірнє світло.

В. Моренець

Вправа 3. Прочитайте текст. Визначте його стиль. Обґрунтуйте свою відповідь.

Я прислухаюсь. Щось заскрипіло і тихо десь плеснуло на Десні. Дивлюся – вогник: плоти пропливають. Чути людські голоси. Я тоді знов до батька:

-Тату!

- Що, синку?

- Що там за люди пливуть?

- То здалека. Орловські. Руські люди, з Росії пливуть.

- А ми хто? Ми хіба не руські?

- Ні, ми не руські.

- А які ж ми, тату? Хто ми?

- А хто там нас знає, – якомсь журливо проказує мені батько. – Прості ми люди, синку... Хахли, ті, що хліб обробляють. Сказати би, мужики ми... Да...

Ой-ой-ой... мужики, й квит. Колись козаки, кажуть, були, а зараз тільки званіє зосталось.

- А дід каже, що колись комарі були великі...

- Ото хіба що. На комарах він знається багато. Ціле життя чумакував по степах, та годував їх, та гроші потім по шинках пропивав. Страшно згадати, що було...

О. Довженко

Вправа 4. Прочитайте текст. Доведіть, що він належить до розмовно-побутового стилю.

-А у Прип'яті, Тетяно Андріївно, як опинилися?

- Та от потягло раптом в Україну. Затужилося чогось так за рідним, хоч плач!.. У сімдесят шостому році через бюро працевлаштування потрапила з Києва до Прип'яті. А минуло чотири роки – вже й квартиру мали. Кращого місця ми й не бажали собі! Тільки от на «швидку» не брали мене попервах, то довелося через обком партії йти. А в партком прийшла – двері зачинені і раз, і другий, то те, то се, то кажуть, «комісія з обкому». Ну, я відсунула секретарку – ввічливо так, ви не думайте, – і от з сімдесят шостого таки на «швидкій допомозі». Спочатку старшим фельдшером була. Колектив у нас чудовий, дружний. Усіх сорок осіб.

- А тої ночі, двадцять шостого квітня, як було? – Інні вже нетерпеливилось.

- Я вдома була, до першої ночі не спала, читала. А пів на третю приїхала санітарочка – аварія, каже. Ну, по тривозі, ясно, все бігом треба, як на війні. Ми аварійні ситуації дуже детально розробляли. У нас взагалі дуже багато укладок було, але радіологічна – одна на десять осіб, для тих, хто потребував би як життєво необхідних... Ну от. Перше, що почула, як переступила поріг: диспетчер ридеє ридма, а хтось так блює, що нутроці всі може вивернути – жах, та й годі!.. Я, коли приїхала на «швидку», нас тільки троє було: диспетчер на телефоні, медсестра історії заповнювала, а мені випало роздягати всіх, мити, одягати з санітарочкою, ще намагалася викликати співробітників. Пів на четверту, правда, ще одна медсестра приїхала, Кропоухіна, хоч і у відпустці була, й чоловік після операції. Вважайте, учотирьох ми там і розривалися, як Марко в пеклі, тої ночі.

Вправа 5. Прочитайте текст конфесійного стилю. Визначте його характерні ознаки й основні мовні засоби.

Непорочна юність – це кращі дні кожної людини. У певному розумінні вони для нас – майже те саме, що земний рай для перших людей. Непорочна юність – це чиста і спокійна совість, постійна веселість, простота серця і правдивість. Ознакою непорочної душі є безкорислива любов до всіх, квітуче здоров'я, повнота душевних і тілесних сил. Тому діти посідають таке важливе місце у житті своїх батьків. Дорослі хочуть бачити у своїх дітях таких людей, якими вони самі не стали. Іноді батьки сподіваються побачити в дітях самих себе.

У свою чергу, суспільство і держава бачать у молоді власне відродження. Суспільство, як і людина, старіє. Однак для нього не страшні ні старість, ні

немічність там, де за посивілими синами і дочками батьківщини іде непорочна юність. Суспільство бачить у молоді майбутню державну силу, багатство і славу. Воно сподівається передати їй всі плоди своїх трудів, усі незакінчені починання в надії, що молоді сини й дочки примножать і зроблять досконалішими діяння батьків.

А кого бачить у дітях і непорочній юності Церква? Синів Царства Божого, бо, за словами Спасителя нашого Ісуса Христа, «таких є Царство Боже». Вона дивиться на них, як на сад Божий, який вона зобов'язується виростити і виховати для вічності.

Припустімо, що віра ослабла в якомусь суспільстві, мораль занепала, повагу до святого загублено. Де все це можна знайти й відновити, як не в дітях і молоді? Де укріпити віру і мораль? У серцях дітей. Тому що інші серця вже очерствіли.

Кому передати забутий дух християнської любові, передати вчення про чесність, про справедливість, про безкорисливість, про самовідданість, про всі святі обов'язки нашої благочестивої православної віри? Все це можна передати дітям.

Тому ніхто не дивиться на дітей з такою радістю, з такою блаженною надією, з таким священним хвилюванням, з яким дивиться на них Церква. У втраті дітей вона бачить не просто втрату в людях, але втрату для Царства Божого. Саме небо дивиться на дітей з особливою радістю.

Патріарх Філарет

Вправа 6. Визначити до якого стилю належить текстовий фрагмент і схарактеризувати мовностилістичні особливості:

I.

АКТ ПРОГОЛОШЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Виходячи із смертельної небезпеки, яка нависла була над Україною в зв'язку з державним переворотом в СРСР 19 серпня 1991 року,

- продовжуючи тисячолітню традицію державотворення в Україні,
- виходячи з права на самовизначення, передбаченого Статутом ООН та іншими міжнародно-правовими документами,
- здійснюючи Декларацію про державний суверенітет України, Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки урочисто

ПРОГОЛОШУЄ

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ та створення самостійної української держави – України.

Територія України є неподільною і недоторканою.

Віднині на території України мають чинність виключно Конституція і закони України.

Цей акт набирає чинності з моменту його схвалення.

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

24 серпня 1991 року.”

II.

“Позиція невтручання влади у мовно-культурні процеси, що відбуваються в країні, знайшла виправдання в концепції “ненав”язування свого”, яка виникла ще в час президентства Л.Кравчука внаслідок хибного перенесення антитоталітарних засад ідеологічного плюралізму відкритого суспільства на завдання побудови суверенної держави, що потребують передусім активізації об’єднуючих чинників, а серед них державній мові належить чільна роль. Тому концепція “ненав”язування свого” в мовно-культурній сфері країни з тяжкою спадщиною тривалого розмивання основ національної своєрідності є хибною у самій своїй суті. Складність конфліктної мовної ситуації України вимагає адекватних ступеню складності зусиль, спрямованих на оздоровлення ситуації. Зволікання в цій справі заганяє всередину, спричиняючи її загрозливому розростанню, одну з найтяжчих хвороб українського суспільства.

“Не слід гадати, що зміцнення позицій мови відбудеться саме собою, - пише відомий мовознавець Орест Ткаченко, - або що нам би вибачили нащадки, якби через нерозум і недбальство ми втратили свою мову, і що це можна було б “списати” на “несприятливі обставини”. Мовна стійкість народу залежить не стільки від обставин, скільки від його бажання і волі. При бажанні можна воскресити навіть мертву чи напівмертву мову, при небажанні – можна із цілком живої мови зробити мертву”.

Масенко Л.Т. Мова і політика. – К.: Соняшник, 1999. – С.97.

III.

Летять на землю груші, як з рогаток.
Б’є в тамбурини осені горіх.
Сади, омиті музикою згадок,
Ковтають пил міжселищних доріг.

В старім гнізді танцюють лелечатка,
І, одірвавши ніжки од землі,
Немов малі русалоньки, дівчатка
Гойдаються в зеленому гіллі.

Ой доле, доле, що з людьми ти коїш?
Цим осокорам вже по двісті літ.
Із катапульти гойдалки такої ж
Колись я звідси вилетіла в світ.

Ось я зйду з наждачного перону
У цей зелений, цей черлений вир.
Сидить просмолена ворона
В береті сонця набакир.

Стара дзвіниця й досі ловить гави.
Танцює ціп на житньому току.
Ну що мені магнолії, агави?

Я поцілую мальву у щоку.

Л.Костенко

IV.

Сонце вдарило з-за лісу червоним промінням на київські гори. Широка зелена Оболонь і Поділ тінню вкрилися і потемнішали. Виразніше виступили високі смужки київських гір під ясным чистим небом, обсіпані збоку червонястим промінням. Здавалося, ніби на горах з'явився і мрів пишний міраж, сплетений з чудових тонів, з блиску, з золота, з рожевої імли та сонячного проміння.

Сонце спустилося ще нижче над лісом і почало ніби ховатися десь у сизих борах. Оболонь, луки й Поділ ніби тонули в тінь ще глибше. Київські сизі гори ставали фіолетові. Сонце неначе впало десь у бір. Кольори згасли.

В.Підмогильний

V.

Президентом України може бути громадянин України, не молодший тридцяти п'яти років на день виборів. Одна й та сама особа не може бути Президентом України більше двох строків підряд. Президент України не може бути народним депутатом, обіймати будь-яку посаду в державних органах і громадських об'єднаннях, а також інших організаціях та займатися комерційною діяльністю. Порушення вимог цієї статті призводить до втрати президентських повноважень, обрана особа не може бути приведена до присяги.

Закон України

VI.

РОЗПИСКА

Я, викладач кафедри української мови Київського національного університету імені Тараса Шевченка Тарасова Марія Семенівна, одержала від заступника декана з навчальної роботи Яценка Степана Івановича 10 (десять) копм'ютерів "SAMSUNG" для роботи в лабораторії.

Підстава; наказ декана факультету філології №112 від 01. 09. 2003 р.

17.09. 2003 р.

(підпис)

М.С.Тарасова.

VII.

Був колись-то якийсь маляр... ось на умі мотається, як його звали, та не згадаю... Ну, дарма; маляр то й маляр, і що то був за скусний! Там морока цього зна, як то гарно мальовав! Чи ви, братіки, що читаєте або слухаєте сюю книжку, думаєте, що він так мальовав собі просто, абияк, що тільки розміша краску: чи червону, чи бурякову, чи жовту, та так просто й маже? Е, ні; тривайте лишень! Таки що вздрить, так з нього патрет і вчеше; тільки посвистиш та й годі! А ще було як намалює що-небудь та підпише, що се не кавун, а слива, так-таки точнісінька слива. Раз ... змальовав він таки нашого отця Микити кобилу, та як же живо вчистив, так навдивовижу! Ну, намальовавши, тай кає нам: "Тепер, хлопці, дивіться, що за кумедія буде". А ми каємо: "Ану-ну, що там буде?" А він кає: "А йдіть лишень за мною та й несіть патрет попової кобили". От ми, узявши,

та й пішли, та по його наущенію і поставили його біля панотцевого двора. От як поставили її, а самі, узявши, та й поприсідали попід плотом, у бур'янах. Аж ось, зирк! Іде наш отець Микита; а далі і вздрів кобилу та й кає: “Що за ледащо мій Охрім!” (а його батрака та звали Охрімом). “Кобила, – кає, – зійшла проти ночі з двора, а він і байдуже; коли б то її мені піймати!”

Г. Квітка-Основ'яненко

Тема. Публіцистичний стиль СУЛМ

Теоретичні питання

1. Становлення та розвиток публіцистичного стилю української мови.
2. Диференційні риси та сфери функціонування публіцистичного стилю.
3. Основні характеристики мови публіцистичного стилю.
4. Жанрова парадигма публіцистичного стилю.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Баранник Д. Х. До питання про “інформаційний” стиль мови / 21
Д. Х. Баранник // Мовознавство. – 1967. – № 6. – С. 3–10.
2. Баранник Д. Х. Мовна структура публіцистичного стилю / Д. Х. Баранник // Українська мова і л-ра в шк. – 1978. – № 6. – С. 27–34.
3. Білодід І. К. Мова масово-політичної і ділової інформації як структурно-функціональний стиль сучасної літературної мови / І. К. Білодід // Мовознавство. – 1977. – № 1. – С. 3–11.
4. Бурячок А. А. Про мову популярних журналів / А. А. Бурячок // Питання мовної культури : зб. – К., 1970. – Вип. 4. – С. 87–96.
5. Заверталюк Н. І. Розвиток радянської публіцистики / Н. І. Заверталюк // Українська мова і л-ра в шк. – 1973. – № 11. – С. 1–7.
6. Коваль А. П. Публіцистичний стиль української літературної мови ХІХ – поч. ХХ ст. / А. П. Коваль // Українська мова в шк. – 1955. – № 5. – С. 25–33.
7. Мамалига А. І. До питання про структурно-семантичні зміни у мові газет : (на матеріалі українських і російських газет) / А. І. Мамалига // Українське мовознавство : міжвід. наук. зб. – К., 1973. – Вип. 1. – С. 72–79.
8. Пономарів О. Д. Слово переконує : [Про публіцистичний стиль] / О. Д. Пономарів // Культура слова : республік. міжвід. зб. – К., 1988. – Вип. 35. – С. 21–25.

Практичні завдання

Вправа 1. Визначити до якого стилю належить текстовий фрагмент і схарактеризувати мовностилістичні особливості:

І

“Українському слову з часів його виникнення (“А ми просо сіяли, сіяли...”) й на всіх історичних шляхах доводилося нелегко.

Здобувши в муках і боротьбі громадянство в писемності, воно стражданням, страдництвом, мужністю і радісною відвагою фольклору, літописів “Слова о полку Ігоревім” б”є дзвонами в пам”ять і гримить громами в сумління живих і ненароджених, пориваючи до своєї слави й безсмертя.

Чому ж величальні дзвони обертаються в подзвін, а благодатний грім – у похоронну тугу?

Як і чому могло статися, що виплекана, виспівана народом, гартована в борні за свою самобутність, вирятувана з утисків, заборон і асиміляційного

пекла двох кровожерних імперій – російської й австро-угорської, піднята до визвольних революційних кличів і в результаті цього утверджена, як рівна серед рівних усіх мов загальнолюдської культури й поступу, українська мова раптом стає зайвою й непотрібною? Як і чому це відбувається у найбільш освіченому ХХ ст., в час суцільної обов'язкової грамотності, індустріального продукування книг і періодики, розповсюдження радіо й телебачення?

Ці запитання приковують до стовпа ганьби; шкварчиш на інквізиційному кострищі несправедливості, дим усесвітнього сорому виїдає очі. Де дітися? І ти, ти теж винен, що ці “прокляті” питання з’вилися, як сувора реальність. А від дійсності не відхрещуються.

Наче ж нема ніяких заборон, жодних репресивних заходів: навпаки, закони декларують волю. Як же і чому ж? ”.

Борис Харчук. Слово і народ.// Прапор. – 1988. - № 10. – С.147-163.

II

З усіх нині існуючих релігійних і політичних інститутів Ватикан є найдавнішим. Це - один з дипломатичних центрів світу, найменша держава, яка, разом з тим, керує мільйонами католиків, які присутні на території практично всіх існуючих країн.

Для християн Ватикан набув значення у зв'язку з тим, що, згідно з переказами, саме там у 67 р. н.е. був розп'ятий св. Петро. Імператор Костянтин, затвердивши "церковний мир", збудував на Ватиканському пагорбі базиліку на честь св. Петра. До цього Костянтин оселив Папу Мельхіода на Латеранському пагорбі, де від того часу почали жити папи. Після бунту Лаврентія, коли Папа Сіммаха змушений був залишити Латеранський пагорб, він вирішив облаштуватися зі своїм двором на Ватиканському пагорбі, таким чином ставши засновником комплексу, який нині називають "Ватикан". Король Карл Великий, який успадкував від свого батька Піпіна Короткого титул патриція і протектора римлян, почав відвідувати місто Рим як протектор, а пізніше як імператор і разом з папами Адріаном I і Левом III розпочав будівництво і реконструкцію релігійних будинків на Ватиканському пагорбі.

Хочу знати: енциклопедія

Вправа 2. Користуючись списком рекомендованої літератури, підготувати короткі доповіді (3-5 хв.) на теми:

1. Мовна надмірність і мовна недостатність у сфері публіцистики.
2. «Суржикізація» засобів масової інформації.
3. Небезпека мовних кліше у мові ЗМІ.
4. Мова реклами.

Змістовий модуль II. Стилiстичнi засоби української мови

Тема: Лексичні засоби стилістики

Теоретичні питання

1. Стилiстична диференціяція української лексики: стилістично забарвлена/нейтральна, активна/пасивна, книжна/розмовна.

2. Стилістичні функції архаїзмів, історизмів, старослов'янizmів, інтернаціоналізмів, неологізмів, термінів, запозичень, діалектизмів у текстах різних стилів, підстилів і жанрів.

4. Мовні і контекстуальні стилістичні синоніми. Внутрішньостильові і міжстильові синоніми.

5. Омоніми як матеріал для версифікації і каламбурів.

6. Лексична антонімія і створення стилістичних фігур контрастів, антитез, оксюморонів.

7. Стилістичні функції паронімів.

8. Експресивно-стилістичне забарвлення слова.

9. Стилістичне використання багатозначності.

10. Фразеологізми, їхні типи, ознаки, властивості. Визначення стилістичних функцій фразеологізмів.

11. Особливості стилістичного використання народно-поетичної фразеології.

12. Особливості стилістичного використання фразеології літературного походження у науковому, офіційно-діловому, публіцистичному, художньому стилях, розмовній мові.

13. Трансформація фразеологізмів як стилістичний прийом.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови / Н. Д. Бабич. – Львів : Світ, 2003. – С. 60–61.

2. Дудик П. С. Стилістика української мови / П. С. Дудик. – К. : ВЦ “Академія”, 2005. – С. 155–165.

3. Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесності / С. Я. Єрмоленко. – К. : Рідна мова, 1997. – 431 с.

4. Капелюшний А. О. Практична стилістика української мови / А. О. Капелюшний. – Львів : ПАІС, 2007. – С. 56–75.

5. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови / А. П. Коваль. – К. : Вища школа, 1987. – С. 22–41.

6. Мацько Л. І. Стилістика української мови / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько. – К. : Вища школа, 2003. – С. 328–338, 376–377.

7. Пономарів О. Д. Стилістика сучасної української мови / О. Д. Пономарів. – К. : Либідь, 1992. – С. 38–56.

8. СУЛМ. Стилістика / за заг. ред. І. К. Білодіда. – К. : Наук. думка, 1973. – С. 107–114, 134–145.

9. СУЛМ. Стилістика / за заг. ред. І. К. Білодіда. – К. : Наук. думка, 1973. – С. 150–210.

10. Теплюк В. Фразеологізми як синтаксичні одиниці в публіцистиці / В. Теплюк // Дивослово. – 2002. – № 1. – С. 14–16.

Практичні завдання

Вправа 1. Поясніть, у чому полягає подібність / відмінність значень поданих слів. Складіть з ними речення, проаналізуйте їх стилістичне забарвлення.

I. Привітний, люб'язний, делікатний, гречний; удаваний, нещирий, штучний, роблений, силуваний, облудний; незвичайний, неабиякий, винятковий, рідкісний; славний, славетний, знаменитий, легендарний; майбутній, прийдешній, грядущий.

II. Володар, владар, владика, господар, повелитель; велетень, велет, титан, гігант, колос; день, днина; щоки, ланіти; безлад, непорядок, хаос, розгардіяш; дорога, тракт, траса, гостинець, путівець, шосе, автострада.

Вправа 2. Користуючись тлумачним словником, поясніть значення наведених слів. Виділіть серед них синонімічні пари і встановіть їх стилістичне забарвлення. Введіть усі подані слова в речення.

Біографія – життєпис, досягати – домагатися, адрес – адреса, закінчити – завершити, правильно – вірно, процент – відсоток, горизонт – обрій, військовий – воєнний, горішній – верхній, рахувати – лічити, курити – палити, прищеплювати – прививати, ділянка – дільниця, закривати – зачиняти, прийти – прибути, заступник – замісник, успіх – торжество, головний – основний.

Вправа 3. Визначте у наведених прислів'ях антонімічні пари слів. Проаналізуйте їх стилістичні функції. Поясніть значення прислів'їв.

1. Добре далеко розходиться, а лихе ще далі. 2. Пильнуй свого носа, а не чужого проса. 3. Посієш вчинок, а виросте звичка. 4. І від солодких слів буває гірко. 5. Хоч пироги пісні, так слова масні. 6. Щебече, як соловейко, а кусає, як гадюка. 7. Не той ворог, що перед тобою, а той, що за спиною. 8. Ситий голодному не пара. 9. Бесіди багато, а розуму малувато. 10. Колос повний гнеться до землі, а пустий догори стирчить. 11. Робиш добро – не кайся, робиш зло – зла й сподівайся. 12. Радість красить, а печаль палить. 13. Чужого не гудь, свого не хвали. 14. В очі любить, а за очі гудить. 15. Хвальби повні торби, а вони порожні.

Вправа 4. Перепишіть речення, вставляючи замість крапок слова з довідки. Поясніть сутність каламбурного використання цих слів.

I. Над землею вставало...,
повертався Лука в село.
Може тільки щасливий...?
З димом горе його пішло. Д.Павличко

II. Жук пішов у сад... і розв'язує...

А комар години... лиш тиняється без ...

У смолі липкій..., зачепивсь крилом...

В.Плахотников

III. Під парканом бачать...

Цуценятко ледь...

Що робити з ним? Де...?

Каже Гриць: «Хай в нас...»

Я зроблю для нього ...

Й доглядати його...»

В.Плахотников

Довідка: діти, діти; цілі, цілі; живе, живе; сонце, сон це; буду, буду; зав'яз, за в'яз; на дачу, задачу.

Вправа 5. Перепишіть речення, добираючи з дужок потрібне слово. Обґрунтуйте свій вибір.

1. В акціонерному товаристві посада голови правління (виборна, виборча).
2. Проведення виборів до Верховної Ради забезпечують (виборні, виборчі) комісії.
3. Мій товариш охоче виконує різні (громадські, громадянські) доручення.
4. (Громадський, громадянський) мотив є одним із провідних у творчості В. Сосюри.
5. Між учнями та вчителем були дружні (відношення, відносини).
6. На сьогоднішньому занятті ми вчилися визначати типи синтаксичних (відношень, відносин).
7. Дівчина була в скрутному матеріальному (стані, становищі).
8. Катя була в поганому (стані, становищі) і не могла йти далі.
9. Незнайомою дорогою ми добиралися до міста за (показчиками, показниками).
10. (Показчиком, показником) культурного й освітнього рівня людини є мова.
11. Наші (музичні, музикальні) смаки не збігалися.
12. Т.Г.Шевченко був дуже (музичною, музикальною) людиною і чудовим співаком.
13. Цієї весни посівна (компанія, кампанія) була тривалою.
14. Я працюю в страховій (компанії, компанії).
15. У його (уяві, уявленні) поставали сині озера та несходимі ліси.
16. Фотографії не давали (уяви, уявлення) про справжнє мистецтво художника.
17. Одна з (діалектичних, діалектних) назв серпня – хлібчол.
18. Між формою і змістом твору існує (діалектний, діалектичний) зв'язок.

Вправа 6. Прочитайте речення. Знайдіть випадки неправильного вживання слів. Що зумовило появу цих помилок? Відредагуйте речення і запишіть їх.

1. У селищі проживає близько 10000 чоловік.
2. На слідуючій неділі ми будемо здавати іспит.
3. Постійно читаючи це журнал, можна дізнатися багато цікавого з області зоології.
4. «Лунна соната» Бетховена – один із найулюбленіших класичних творів мого приятеля.
5. Ювілярові вручили вітальну адресу.
6. Він вийшов із скрутною ситуації, опираючись на власний досвід.
7. Учні добре засвоїли нову тему, про що свідчили їхні вірні відповіді на поставлені вчителем запитання.
8. На цій дільниці росла гарна картопля.
9. Я рахую, що не треба вмішуватися в особові справи колег по роботі.
10. На протязі

дня я мушу забрати на пошті грошовий переказ. 11. Білети на концерт відомого співака швидко розкупили поклонники. 12. Наш однокурсник став дипломатом престижного конкурсу.

Вправа 7. Визначте, до якої групи лексики належать виділені слова. Користуючись тлумачним словником, поясніть їх значення і визначте стильове забарвлення. Чи доцільне використання цих слів у тексті?

Світовий **бомонд** шаленіє, якщо в модних **галереях** чи на **подіумах** з'являються «справжні» речі. Може, тому, що останнім часом такі знахідки трапляються дуже рідко. **Азартні** «мисливці» за **автентичним ексклюзивом** вичерпали навіть найпотаємніші куточки **екзотичних** країн. Дивно (але насправді то наше щастя), як вони досі не забралися до України. Однією зі світових **сенсацій** могли б стати українські **ліжники**. Виткані на старих верстатах за стародавньою технологією із натуральної вовни, вони не тільки **утилітарно** необхідні (доведено, якщо хвору на застуду, грип чи ревматизм людину оголеною загорнути у ліжник, через деякий час приходить полегшення і хвороба відступає), а й **естетично** довершені, спроможні прикрасити найвибагливіший **інтер'єр**.

Вправа 8. Виберіть із поданих у дужках варіантів правильне тлумачення слова.

Апофеоз (найбільше піднесення, урочисте завершення події); апробація (випробування, офіційне схвалення); діатриба (уїдлива промова, система поглядів); ефемерний (швидкоминущий, надуманий); мізантроп (благодійник, людиноненависник); мінорний (веселий, смутний); мішура (дрібні проблеми, підроблена розкіш); монографія (праця, що має одного автора, праця, в якій досліджено одне питання); обструкція (вид протесту, неправильне твердження); одіозний (одержимий, небажаний); остракізм (вигнання, критика); помпезний (потворний, пишний); превентивний (запобіжний, переважаючий); рекламація (звернення, скарга); філігранний (вишуканий, опрацьований до найменших деталей); філістер (людинолюб, самовдоволенна й обмежена людина).

Вправа 9. Прочитайте тавтологічні вислови. Виправте помилки і поясніть їх причини. Правильні варіанти запишіть.

Піднесений пафос, перспектива на майбутнє, головний лейтмотив, урочистий церемоніал, вільна вакансія, мій автопортрет, ручна мануальна терапія, виразна експресія, перша прима, вперше дебютувати, швидкий експрес, місцеві аборигени, найважливіші характерні риси, народний фольклор, експонати виставки, передовий авангард, передові і прогресивні погляди, потенційні можливості.

Вправа 10. Знайдіть у реченнях логічні помилки. Відредагуйте речення, запишіть правильний варіант і аргументуйте виправлення.

1. Кожний герой має свої індивідуальні риси. 2. У мовленні він вживав місцеві слова і діалектизми. 3. Шевченко подружився з друзями. 4. Він почав займатися малюванням і намалював багато картин. 5. У січні місяці багато релігійних свят. 6. На вулиці було чути крик дитячих голосів. 7. Це дуже здібний і перспективний на майбутнє спортсмен. 8. У святкуванні ювілею письменника взяли участь учні і молодь.

Тема. Стилiстичнi засоби словотвору. Стилiстична морфологiя

Теоретичнi питання

1. Стилiстична синонiмiя словотворчих засобiв: префiксальна, суфiксальна.
2. Суфiкси i префiкси суб'єктивної оцiнки, iх стилiстична характеристика i функцiонально-стильовий розподiл.
3. Стилiстичнi можливостi словоскладання; його особливостi у рiзних стилях.
4. Абревiацiя як об'єкт стилiстичного аналізу.
5. Стилiстичнi функцiї форм роду, числа i вiдмiнка iменникiв.
6. Обсяг стилiстичних можливостей граматичної категорiї часу дiєслiв.
7. Стилiстичнi функцiї стягнених i нестягнених форм прикметникiв.
8. Стилiстичнi можливостi ступенiв порiвняння прикметникiв.
9. Особливостi вживання займенникiв та числiвникiв у рiзних стилях.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Дудик П. С. Стилiстика української мови / П. С. Дудик. – К. : ВЦ “Академiя”, 2005. – 368 с.
2. Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесности / С. Я. Єрмоленко. – К. : Рiдна мова, 1997. – 431 с.
3. Капелюшний А. О. Практична стилiстика української мови / А. О. Капелюшний. – Львiв : ПАiС, 2007. – С. 165–263.
4. Коваль А. П. Практична стилiстика сучасної української мови / А. П. Коваль. – К. : Вища школа, 1987. – 351 с.
5. Мацько Л. І. Стилiстика української мови / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько. – К. : Вища школа, 2003. – 462 с.
6. Пономарiв О. Д. Стилiстика сучасної української мови / О. Д. Пономарiв. – К. : Либiдь, 1992. – 248 с.
7. СУЛiМ. Стилiстика / за заг. ред. І. К. Білодiда. – К. : Наук. думка, 1973.

Практичнi завдання

Завдання 1. В уривку видiлiть слова iз суфiксами суб'єктивної оцiнки та нетиповi форми прикметникiв, з'ясуйте iх стилiстичну функцiю.

Наїхали гостоньки
З чужої сторононьки.
Говорили, розмовляли,
Усе своє вихваляли:

-У нас гори золотії,
Травки шовковії,
Річки медовії,
Столли тисовії,
Стіни золотії.

Прилетіла зозуленька
Та й стала кувати,
Всю праду казати:
Ой світ же я облітаю,
Того не видаю:
А травоньки зеленії,
А річеньки водянії,
Стіни дерев'янії.

(Укр. народна пісня).

Завдання 2. Від поданих слід утворити іменники з емоційними відтінками значень за допомогою суфіксів позитивної оцінки (-ик, -ичок, -ечк, -очок, -еньк, -оньк, -к, та ін.) та негативної (-ищ, -иськ, -аг(-яг), -уг(-юг) -як).

Зразок: плечі-плечиська, плечища, плечики...

Дівчика, хлопець, брат, скупий, вітер, хмара, заєць, вовк, лев, сатана, холод, звір, кат, п'ятниця, пан, злодій, комінь, залізо, кінь, голова, очі, щоки, борода, рука, нога, собака, кулак, бас, вуса, батько, чорт, козак, кіт.

Завдання 3. Утворіть складноскорочені слова від повнозначних слів, дотримуючись моделей творення слів. Визначте рід складноскороченого слова.

Санітарно-епідеміологічне відділення, вищий заклад освіти, окружний комітет, Міністерство юстиції, Організація українських націоналістів, дитячі ясла, Українська республіканська партія, Інститут науково-технічної інформації, автоматизована телефонна станція.

Завдання 4. Проаналізуйте особливості вживання аббревіатур і скорочень у наведених уривках наукового тексту:

1. «За прогнозними висновками всесвітньої організації охорони здоров'я, до 2010 р. 90% країн Європейського регіону перейдуть до надання первинної медико-санітарної допомоги (далі – ПМСД) на принципах сімейної медицини (далі – СМ)» *(Із наукової статті).*

2. «На сьогодні, за даними Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН), майбутнє кожної країни на 63% визначається інтелектуальними ресурсами й лише на 37% – природничими та виробничими» *(Із наукової статті).*

3. «У кожній країні існують різні форми власності вищих навчальних закладів (далі – ВНЗ)» *(Із наукової статті).*

4. «Необхідно зазначити, що під БПР ВФМО розуміємо безперервне професійне удосконалення фахівців після закінчення медичної освіти протягом усього професійного життя» *(Із наукової статті).*

5. «Упродовж 1996 – 1999 рр. збитки аграрного сектору становили майже 13 млрд грн.» *(Із наукової статті).*

6. «Ще одним позитивним прикладом є Словенія, населення якої становить менше 2 млн осіб, що сумлінно сплачують для потреб громадського мовлення майже 35 євро на рік із кожного. Громадяни ФРН минулого року сплатили 793 тис. євро на потреби громадського мовлення» *(Із наукової статті).*

Завдання 5. Поставте наведені іменники в родовому, давальному, орудному та кличному відмінках.

Яремків Іван Омелянович, Швець, швець, Житомир, гай, танець, Дунай, Дніпро, Крилов Семен Федорович, Чорне море, лікар Величко Геннадій Іларіонович, голуб, кобзар.

Завдання 6. Перекладіть речення українською мовою.

1. По морю шла волна, и пена, облизывая борта, тотчас таяла (К. Паустовський). 2. Слышно, как вздыхают кони, тоскуя по приволью степей (Максим Горький). 3. Из-за шума падающего ливня ничего не было слышно (И. Тургенев). 4. В Севастополь они прибыли только в восемь вечера (А. Гайдар). 5. Несмотря на столь позднее время, в лесу ещё можно было видеть кое-где перелётных и неперелётных птиц (В. Арсеньев).

Завдання 7. Запишіть цифри словами.

Територія України простягається із Заходу на Схід на 1316 км, а з Півночі на Південь – на 893 км. На Півдні Україна омивається Чорним морем, площа якого досягає 422 тис км², глибина – до 2210 м. Воно відоме більше як 2000 видів морських організмів. Азовське море (теж Південь України) має площу в 40 тис км² та глибину від 8 до 15 м.

Переважна частина території нашої держави (95%) має рівнинний характер, пересічна висота якої дорівнює 175 м над рівнем моря, а найвища – 515 м (г. Берда на Хотинській височині). На гірські області – Карпати Українські з найвищою вершиною г. Говерлою, що досягає 2061 м, і Кримські гори – припадає близько 5% території нашої держави. Територія України давно відома 43 нафтовими, 114 газовими і 46 нафтогазовими родовищами, кількість яких збільшується.

В Україні налічують 73 тис водотоків, з яких 131 – ріки завдовжки понад 100 км кожна, та близько 20 тис озер і лиманів, з яких 7 тис. площею понад 0,1 км². Річковий стік пересічно за рік характеризується 83,5 км³ (без Дунаю), з них 47,3 км³ припадає на місцевий стік.

На території України виділяють понад 1200 ґрунтових видів, маємо також багату флору і фауну. У складі природної флори – близько 30 тис видів вищих і нижчих рослин та понад 44 800 видів тварин (ураховуючи акваторії Чорного та Азовського морів) Є національним багатством і потребують охорони понад 5320 територій та об'єктів загальною площею більше 1 млн га, у тому числі 12 заповідників, 4 заповідно-мисливські господарства, 2 природні національні парки, 221 заказник і 123 пам'ятки природи.

(Енциклоп. словник).

Завдання 8. Сформулюйте правила вживання у науковому тексті таких дієприкметників:

Даний, діючий, чинний, існуючий, наявний, слідуєчий, наступний, грядущий.

Тема: Стилiстичний синтаксис

Теоретичні питання

1. Стилiстичні можливості синтаксису.
2. Стилiстичні властивості порядку слів у реченні.
3. Стилiстичне використання координації підмета й присудка.
4. Особливості будови складного речення в різних стилях.
5. Синтаксичні синоніми.
6. Вставлені конструкції в різних стилях мови.
7. Способи передачі чужої мови в текстах різних стилів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Дудик П. С. Стилiстика української мови / П. С. Дудик. – К. : ВЦ “Академія”, 2005. – 368 с.
2. Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесності / С. Я. Єрмоленко. – К. : Рідна мова, 1997. – 431 с.
3. Капелюшний А. О. Практична стилiстика української мови / А. О. Капелюшний. – Львів : ПАІС, 2007. – С. 264–354.
4. Коваль А. П. Практична стилiстика сучасної української мови / А. П. Коваль. – К. : Вища школа, 1987. – 351 с.
5. Мацько Л. І. Стилiстика української мови / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько. – К. : Вища школа, 2003. – 462 с.
6. Пономарів О. Д. Стилiстика сучасної української мови / О. Д. Пономарів. – К. : Либідь, 1992. – 248 с.
7. СУЛМ. Стилiстика / за заг. ред. І. К. Білодіда. – К. : Наук. думка, 1973.

Практичні завдання

Завдання 1. Виправте синтаксичні помилки, запишіть речення правильно. Поясніть причини помилок.

1. Її вчинки вселяють віру й упевненість за прийдешнє. 2. На це вона сама не раз наголошувала. 3. Там позбавляють народні маси змоги виявляти свою волю і обрати справжніх захисників. 4. По обговореному питанню прийняте рішення. 5. Будь-яку роботу він виконує швидко, при високій якості роботи. 6. Невже для того, щоб розбудити бодай не співпереживання, а хоча б елементарну повагу, треба видавати наказ?

Завдання 2. Відредагуйте і запишіть речення. Поміркуйте, що в них неправильно.

1. Учора я і мій брат, ми ходили в бібліотеку. 2. він добре розуміє і співчуває товаришеві. 3. Вона не була впевнена у свої сили.. 4. Навесні на річці ламається крига, розливається, заливає свої береги. 5. Мене не тільки цікавлять

оповідання, але й вірші. 6. Погода була, хороша, сонячна, тепла. 7. Треба встановити керівництво і контроль за роботою гуртка. 8. Більш за все я люблю і захоплююсь історією України.

Завдання 3. Відредагуйте текст.

Гарні терміни повинні бути "відмежовані" від полісемії, від експресивності й тим самим від звичайних нетермінологічних слів, які саме по перевазі багатозначні й експресивні.

Однак не можна думати, що між термінологією й нетермінологією існує непрохідна прірва, що терміни складаються з інших звуків і не підкоряються граматичним законам даного мови. Якби це було так, то термінологія не належала даній мові й взагалі на загал представляла б собою інша мова. Насправді це не так. Звідки б терміни не черпалися і якими б особливостями (фонетичними, граматичними) не відрізнялися, вони включаються до словникового складу даного мови й підкоряються його фонетичному й граматичному ладу.

Завдання 4. Визначте, в яких реченнях одні й ті самі слова є вставними, а в яких ні. Обґрунтуйте свою думку. Поставте розділові знаки.

1. Іванов прощається з дружиною звичайно, як і більшість простих людей, що йдуть на війну. 2. В нижчеподаній статті я звичайно не охоплю всіх проблем розвитку української мови (Рил.). 3. Мов крилом майнуло наді мною І здалось примарилось мені, Наче ти печальною ходою Десь пройшла у білому вбранні. 4. Сушилося сіно в покосах, – Світ сіном здавалось пропах! 5. Танки в ліс не пройдуть, втрати в живій силі будуть незначні, плацдарм буде втримано напевно. 6. ...Я і так боюся, що подав вам багато зайвого і вже напевно цікавого. 7. Десь, колись, в якійсь країні, – В якій хоче, в тій і буде, Бо у казці, та ще в віршах, Все можливо. 8. Десь за лісом піднімалася хмара... Можливо вночі буде гроза. 9. – Так завтра кажеш на світанку стрічаємось на полі? – Як зійде сонце. – Можна сказати дочекалася свого свята. 10. Архітектура і монументально-декоративне мистецтво уже давно можуть сказати своє вагоме слово в сучасному будівництві. 11. Переживання Тасі були розуміється набагато складнішими. 12. Дівчина добре розуміється на хоровому співі.

Завдання 5. Поставте розділові знаки між однорідними членами речення; обґрунтуйте їх.

1. Мільйони уст очей садів будов Пейзажів тонів запахів І ліній Але одна у світі є любов Єдине сонце у небесній сині (Рил.). 2. Ти працюєш, ти певний мети любиш край свій і сонце і квіти (Сос.). 3. Синє море звірюкою то стогне то вие (Шевч.). 4. І барвінком і рутою і рястом квітчає Весна землю, мов дівчину, в зеленому гаю (Шевч.). 5. Я бачив квітучі долини Скелясті альпійські хребти Морські бірюзові глибини Далекі заморські порти (Дмитр.). 6. Дівчина була не тільки гарною а й в міру дотепною і дуже ввічливою (Соб.). 7. Не гаряче але ясне проміння заливає садки й луги (Н.-Лев.). 8. І на людей дуже практичних часом находять хвилини поезії, і на їх черству душу часом повіває своїм духом поезія чи з синього неба чи з синього моря і з зеленого лісу чи з мелодії музики (Н.-

Лев.). 9. Виноград ріс густими невисокими кущами, листя було чорно-зелене соковите буйне, а між ним синіли грона ягід, тугих і терпких, як терен (Загреб.). 10. А чутка у гаю була така, що ніби Щука та частенько, як тільки зробиться темненько, Лисиці й шле то щупачка то сотеньку карасиків живеньких або линів гарненьких (Гліб.). І підбереш одного тону Одної фарби у житті – Молитві прокльону Нещадності і доброті (Мал.). 12. Там на Україні долинами тихо тече Рось, там між горами між дубовими та липовими лісами стоїть велике містечко Богуслав (Н.-Лев.).

Завдання 6. Перекладіть українською мовою, порівняйте синтаксичні конструкції:

1) учитель по образованию, по собственному желанию, по примеру, по приказу, тетрадь по математике, лекция по физике, экзамен по истории, по поводу, по последней моде, по причине, называть по имени, по просьбе, по требованию, по заказу, по окончании института; 2) не по силам, по ошибке, по целым дням, по почте, по телефону, кружок по изучению массажа, по праздникам, по струнам, старший по возрасту, по улице, по двору, по лесу, по часам, по языку, по течению.

Завдання 7. Прочитайте тексти. Визначте у ньому “дане” і “нове”. З’ясуйте, яким способом – послідовним чи паралельним – пов’язані речення у текстах.

I. Дід був наш добрий дух лугу і риби. Гриби і ягоди збирав він у лісі краще за нас всіх і розмовляв з кіньми, телятами, з травами, з старою грушею і дубом – з усім живим, що росло і рухалось навколо.

А коли ми ото часом наловимо волоком чи топчійкою риби і принесемо до куреня, він, усміхаючись, довірливо хитав головою і промовляв з почуттям тонкого жалю і примиренності з часом.

II. До чого ж гарно й весело було в нашому городі! Ото як вийти з сіней та подивитись навколо – геть-чисто все зелене й буйне. А сад як було зацвіте весною! А що робилося на початку літа – огірки цвітуть, гарбузи цвітуть, картопля цвіте. Цвіте малина, смородина, тютюн, квасоля. А соняшника, а маку, буряків, лободи, укропу, моркви! Чого тільки не насадить наша невгамовна мати (За О.Довженком).

Завдання 8. Порівняйте особливості мовотворчості та лінгвістичні ознаки текстів, поданих нижче, із мовностилістичними особливостями гелертерського стилю

I. Атож він-бо того не робив, не просив подати сніданок у ліжко і двійко яєць відколи ми мешкали в готелі “Сіті Армз” де він говорив удавано кволим голосом пишаючись як кіт на глині аби привернути увагу тієї старої ковези місіс Раййордан до якої він думав що вернеться в ласку а вона й фартанга нам не лишила все пішло на меси за неї та за упокій її душі такої скупердяги ще світ не бачив шкодувала чотири пенси на метиловий спирт...

Дж.Джойс “Улісс”.

II. Чому, я ось чому, мені, звичайно, ніхто не сказав про це, і це ніде не показують. Я думаю и твердо, звичайно, знаю, ця матерія, весь земний шар. Да, я думаю, довго я думав про цю справу, але бачу, що це значить жива матерія, я зараз думаю, що потім я думаю, раніше я учився, хоч не довго, але вчився, повітря – не живу, ну, кисень, водень, усі це мертві елементи, а тепер мені здається, що вся зелень, що живе в атмосфері, обгортає, затає, манить...

Підручник з патопсихології.

I. Внутрішньоформна концептуальна ознака, формуючись безпосередньо уже на наявній предметно-понятійній єдності, надає новому утворенню подвійного виміру: в ньому актуалізується і власне внутрішньоформна ознака, “просвічується первинний образ”, закладений в сигніфікаті, тому “відстань” від об’єкта дійсності до його імені ширша, і в залежності від природи позначуваного об’єкта (предметно-понятійний), від мотивів переосмислення, від поширених конвенційно-культурних домінант, їхнього асоціативного поля, від того, який логічно-гносеологічний фундамент переосмислення, по-різному проявляється дія внутрішньоформної ознаки: вона, актуалізуючи ядерну ознаку, розкриваючи об’єкт у новому вимірі логічно-предметних відношень, сприяє закріпленню цього статусу в ядрі сигніфікату, або: базуючись на допоміжній ознаці, формує в сигніфікаті не ядерні, а периферійні компоненти, які, співвідносячись із елементами структури сигніфікату, утворюють ті зміщення, що приводять до імплікації нових логіко-предметних зв’язків і нової знакової репрезентації референтів.

Підручник з лінгвістики

II. Характеристика порівняльного методу в мовознавстві перш за все як підготовки та засобу до типологічної класифікації мов, мислимої, у свою чергу, як ряд етапів мисленнєвого процесу мовотворчості, засновується на розумінні гумбольтівської ідеї порівняльно-історичного мовознавства як спроби нової антропології, що в ній, завдяки тісному зв’язкові мовознавства з філологією, в якій панувала синтетична концепція пошуку “загальних законів побудови мови”, - порівняння мов не мислилось поза широким культурним контекстом.

Підручник з лінгвістики

III. Виконувані ними функції (внутрішньомовні й зовнішньомовні) відбивають діалектичний процес взаємодії різних ярусів мовної системи: абстрактно-формалізована категоризація на віртуальному рівні спрямована своїми складниками в актуалізацію, зазнаючи її прямо і опосередковано через власні грами або внаслідок міжкатегоріальної внутрішньо-частиномовної або міжчастиномовної взаємодії та взаємозв’язку.

Підручник з лінгвістики

Тема. Символи як стилістеми. Стилiстичнi фiгури

Теоретичнi питання

1. Символ у мові і культурі.

2. Етимологія.
3. Стилiстичні можливості внутрішньої форми слова.
4. Тропи і фігури.
5. Фігури заміни (метафора, метонімія, синекдоха, гіпербола, літота).
6. Метафора як засіб номінації у нехудожніх текстах.
7. Епітет, порівняння.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Дудик П. С. *Стилiстика української мови* / П. С. Дудик. – К. : ВЦ “Академія”, 2005. – 368 с.
2. Коваль А. П. *Практична стилістика сучасної української мови* / А. П. Коваль. – К. : Вища школа, 1987. – 351 с.
3. Пономарів О. Д. *Стилiстика сучасної української мови* / О. Д. Пономарів. – К. : Либідь, 1992. – 248 с.
4. Прищва Б. Г. *Засоби гумору в творах Остапа Вишні : лінгвостилістичний аналіз* / Б. Г. Прищва. – К. : Вища школа, 1977. – 118 с.
5. СУЛМ. *Стилiстика* / за заг. ред. І. К. Білодіда. – К. : Наук. думка, 1973.
6. *Тараненко О. О. “Народна етимологія” / О. О. Тараненко // *Українська мова : Енциклопедія*. – К. : Вид-во “Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана”, 2000. – С. 371.

Практичні завдання

Вправа 1. Законспектувати відповідну рекомендовану літературу (*), дібрати приклади використання народної етимології в художньому тексті та проілюструвати послуговування етимологією як засобом гумору в ЗМІ.

Вправа 2. *Визначте стилістичну функцію застосованих у дитячій енциклопедії етимологій.*

Африка

Перші католики використовували назву *Africa terra* – “земля Afri” (або “Afer”) – для північної частини континенту (територія сучасного Тунісу). Походження Afer, можливо, від арабського слова, що означає “пил”; племені Afridi, що знаходиться у Північній Африці навколо області Carthage; від грецького *aphrike* – “без холоду”; від латинського *aprica* – “сонячний”.

Америка

Названа на честь італійського дослідника Америкго Веспуччі, який додавав своє власне ім'я у назвах на картах і продавав їх у Новий Світ, де приймали ці назви на віру.

Азія

У ранні часи термін “Азія” відносився лише до маленького регіону, відомого сьогодні як Анатолія (частина Туреччини). Пізніше ця назва стала означати набагато більшу область землі, з якою її пов'язують сьогодні. Етимологію слова можна тільки припускати. Найбільш можливе походження від семітського кореня “Asu”, що означає “сходження” чи “світло” по відношенню до сонця. Таким чином Азія означає “Східна Земля”.

Вправа 3. З якою метою, розповідаючи про особливості менталітету українців, автор використовує зіставлення етимології деяких слів в російській та українській мовах?

Виховувати- ховати від всього негативного; виховувати – питати;
лікарня – лікувати, давати здоров'я; больниця – терпеть боль;
шанувальник – пошана, повага; поклонник – поклонение;
освіта – світло; образование – формирование по образцу;
подружжя – дружба; супруги – сопряженная пара;
шлюб – “злюб”, кохання; брак – брать.

Вправа 4. На основі чого ґрунтуються наведені різноманітні звичаї, прикмети, легенди?

На **Маковія** (у день св. мучеників Маккавеїв) заведено їсти коржі з **маком**; навесні, коли прилітають з вирію журавлі, не слід казати про них **журавлі**, а тільки **веселики**, бо інакше будеш **журитися** весь рік; для того, щоб дітей потім **любили**, кохали, їх змалку купають у воді з **любистком**; «Хто в **маї** вінчається, буде вік **маяться**» (прислів'я).

Міркування про походження тих чи ін. топонімів можуть породжувати цілі легенди. Так, назва с. **Сорочинці** виводиться в одному переказі від того, що його заснували **сорок ченців**; назва вершини Донецького кряжа **Савур(Саур)-Могили** (з тюрк.) — від імені козака **Сави**; назва м. **Чита** — від того, що укр. переселенці, шукаючи виділену їм землю, питали «**Чи та ж** це земля, чи не та?», а урядовець, який не розумів укр. мови, нібито відповідав їм: «**Чи та, чи та!**».

V. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль I

Основні поняття стилістики. Функціональні стилі СУЛМ

Тема: Практична стилістика як навчальна дисципліна. Основні поняття й категорії стилістики

Користуючись літературою до курсу, укласти словник основних стилістичних термінів і понять.

Тема. Сильова диференціація СУЛМ: художній стиль

Опрацюйте питання:

1. Диференційні риси та сфери вживання художнього стилю сучасної української літературної мови.
2. Лексико-фразеологічні особливості художнього стилю.
3. Граматичні особливості художнього стилю.
4. Жанрово-стильове розшарування художнього стилю.

Законспектувати відповідну рекомендовану літературу () та вміти пояснити мовностильові особливості художнього стилю сучасної української мови на прикладі самостійно дібраного тексту.*

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Дзюбишина-Мельник Н. Я. Фольклор, поет і дитина : [Мова дитячої літератури] / Н. Я. Дзюбишина-Мельник // Культура слова : республік. міжвід. зб. – К., 1992. – Вип.43. – С. 80–84.
2. *Дзюбишина-Мельник Н. Я. Художній стиль і мова творів дітей / Н. Я. Дзюбишина-Мельник // Культура слова : республік. міжвід. зб. – К., 1992. – Вип. 42. – С. 85–89.
3. Єрмоленко С. Я. Скарбниця народного слова : [Семантична глибина народнопісенного слова] / С. Я. Єрмоленко // Мовознавство. – 1982. – № 6. – С. 58–69.
4. *Єрмоленко С. Я. Художній стиль / С. Я. Єрмоленко // Українська мова : Енциклопедія. – К. : Вид-во “Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана”, 2000. – С. 717–718.
5. *Мацько Л. І. Стилістика української мови / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько. – К. : Вища школа, 2003. – С. 247–255.
6. Моренець В. В. Мовностилістичні ознаки жанру і творча самобутність письменника / В. В. Моренець // Українське мовознавство : республік міжвід. наук. зб. – К., 1971. – Вип. 2. – С. 59–66.

Тема. Стильова диференціація СУЛМ: розмовний стиль

Опрацюйте питання:

1. Диференційні риси розмовного стилю української мови.
2. Образність в українському усному мовленні.

Законспектувати відповідну рекомендовану літературу () та вміти пояснити мовностильові особливості розмовного стилю сучасної української мови на прикладі самостійно дібраного тексту.*

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Баранник Д. Х. Коментарний стиль усного літературного мовлення / Д. Х. Баранник // Мовознавство. – 1969. – № 4. – С. 66–74.
2. Дудик П. С. Особливості розмовної мови / П. С. Дудик // Українська мова і л-ра в шк. – 1967. – № 6. – С. 21–24.
3. *Дудик П. С. Розмовний стиль сучасної української літературної мови : (До питання про зміст поняття) / П. С. Дудик // Мовознавство. – 1971. – № 5. – С. 3–12.
4. *Мацько Л. І. Стилістика української мови / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько. – К. : Вища школа, 2003. – С. 291–295.
5. Міласян В. І. Барви живого слова : [Стилістичні функції розмовної лексики та фразеології] / В. І. Міласян // Культура слова : республік. міжвід. зб. – К., 1986. – Вип. 30. – С. 36–39.

Змістовий модуль II. Стилістичні засоби української мови

Тема. Лексичні засоби стилістики

Користуючись літературою до курсу, укласти словник термінів і понять, що описують лексичні стилістичні засоби.

Тема. Стилістичне використання засобів словотвору

Опрацюйте питання:

1. Афіксація з лексичного та стилістичного погляду.
2. Словоскладання й основоскладання в художніх, нехудожніх та фольклорних текстах.
3. Особливості використання абревіатур в різних типах текстів. Абревіатури в мові сучасних ЗМІ.
4. Виразальні та емоційно-експресивні властивості словотвору.

Законспектувати відповідну рекомендовану літературу () та дібрати приклади стилістичного використання афіксації в художніх та публіцистичних текстах.*

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. *Дудик П. С. Стилістика української мови / П. С. Дудик. – К. : ВЦ “Академія”, 2005. – С. 180–182.
2. *Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови / А. П. Коваль. – К. : Вища школа, 1987. – С. 131–160.
3. *Ленець К. В. Вплив публіцистичного стилю на художній : (Словотвірний рівень) / К. В. Ленець // Взаємодія художнього і публіцистичного стилів української мови. – К. : Наук. думка, 1990. – С. 50–89.
4. Ленець К. В. Експресивний словотвір : (На матеріалі повісті О. Гончара “Бригантина”) / К. В. Ленець // Культура слова. – 1976. – Вип. 10. – С. 34–38.
5. Пономарів О. Д. Стилістика сучасної української мови / О. Д. Пономарів. – К. : Либідь, 1992. – 248 с.
6. СУЛМ. Стилістика / за заг. ред. І. К. Білодіда. – К. : Наук. думка, 1973.

Тема: Стилістичні засоби: етимологія, стилістичні можливості внутрішньої форми слова

Опрацюйте питання:

1. Поняття про етимологію. Внутрішня форма слова.
2. Деетимологізація та її роль у мові.
3. Народна етимологія.
4. Стилістичні можливості внутрішньої форми слова в художніх, публіцистичних та наукових текстах.
5. Етимологія як засіб гумору.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Дудик П. С. Стилістика української мови / П. С. Дудик. – К. : ВЦ “Академія”, 2005. – 368 с.
2. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови / А. П. Коваль. – К. : Вища школа, 1987. – 351 с.
3. Пономарів О. Д. Стилістика сучасної української мови / О. Д. Пономарів. – К. : Либідь, 1992. – 248 с.
- 33
4. Прищва Б. Г. Засоби гумору в творах Остапа Вишні : лінгвостилістичний аналіз / Б. Г. Прищва. – К. : Вища школа, 1977. – 118 с.
5. СУЛМ. Стилістика / за заг. ред. І. К. Білодіда. – К. : Наук. думка, 1973.
6. Тараненко О. О. “Народна етимологія” / О. О. Тараненко // Українська мова : Енциклопедія. – К. : Вид-во “Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана”, 2000. – С. 371.

VI. Карта самостійної роботи студента

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Ба ли	Термін викона ння (тижні)
Змістовий модуль I Основні поняття стилістики. Функціональні стилі СУЛМ			
Тема 1. Практична стилістика як навчальна дисципліна. Основні поняття й категорії стилістики (4 год.)	Перевірка конспекту словника, модульний контроль	10	II
Тема 2. Сильова диференціація СУЛМ (4 год.)	Перевірка конспекту, модульний контроль	10	IV
<i>Опрацювання фахових видань</i>		<i>10</i>	
Тема 3. Функціональні стилі української мови (загальна характеристика наукового, офіційно-ділового, художнього та розмовного стилів) (6 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль	15	VI
Тема 4. Публіцистичний стиль СУЛМ (4 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль	10	VIII
Змістовий модуль II. Стилiстичнi засоби української мови			
Тема 5. Лексичні засоби стилістики (4 год.)	Семінарське заняття, перевірка конспекту словника, модульний контроль	15	X
Тема 6. Стилiстичнi засоби словотвору. Стилiстична морфологiя (4 год.)	Семінарське заняття, перевірка конспекту, модульний контроль	10	XII
<i>Опрацювання фахових видань</i>		<i>10</i>	
Тема 7. Стилiстичний синтаксис (4 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль	15	XIII
Тема 8. Символи як стилістими. Стилiстичнi фiгури (6 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль	15	XV
<i>Разом за семестр: 36 годин</i>	<i>100 балів+20 балів за опрацювання фахових видань</i>		

VIII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення бакалаврів із дисципліни «Стилiстика української мови» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Розрахунок рейтингових балів за видами навчальної діяльності

№	Вид діяльності	Кількість балів за одиницю	Кількість одиниць до розрахунку	Усього
1.	Відвідування лекцій	1	8	8
2.	Відвідування семінарського заняття	1	6	6
3.	Виконання завдання з самостійної роботи (домашнього завдання)	5	20	100
4.	Робота на семінарському занятті, в т.ч. доповідь, дискусія, виступ, повідомлення	10	6	60
5.	Опрацювання фахових видань	10	2	20
6.	Модульна контрольна робота	25	2	50
Максимальна кількість балів				244
Коефіцієнт розрахунку рейтингових балів $244/60=4,0$ + 40 балів екзамен				

У процесі оцінювання навчальних досягнень бакалаврів застосовують такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, звіт, реферат, есе.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D	задовільно	
60-68	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

ІХ. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні:* лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні:* вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

X. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- опорні конспекти лекцій;
- навчальні посібники;
- робоча навчальна програма;
- збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;

- засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).

ХІ. ПИТАННЯ ДО КУРСУ

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ

1. «Стилістика» як лінгвістична наука; «Практична стилістика» як навчальна дисципліна.
2. Поняття літературної мови. Співвідношення понять: загальнонародна мова, літературна мова, діалектна мова. Діалектна основа сучасної української літературної мови.
3. Стиль. Критерії визначення стилю. Функціональний стиль. Стиль і текст.
4. Офіційно – діловий стиль як різновид літературної мови.
5. Науковий стиль.
6. Публіцистичний стиль.
7. Художній стиль та його основні ознаки.
8. Розмовно-побутовий стиль. Діалогічне та монологічне мовлення.
9. Епістолярний стиль.
10. Конфесійний стиль.
11. Мова реклами.
12. Особливості функціонування мови у сфері реклами.
13. Мовна норма як лінгвістичне поняття.
14. Мовна норма і стиль. Типи мовних норм. Особливості їх становлення.
15. Стилістичні норми мови як кодифіковані мовні засоби.
16. Конотація та стилістичне значення.
17. Експресивні можливості звуків української мови.
18. Стилістичне навантаження слова і стилістично – функціональна диференціація лексичного складу української мови.
19. Мовні та контекстуальні стилістичні синоніми.
20. Стилістичні функції паронімів і антонімів.
21. Омоніми як матеріал для версифікацій і каламбурів.
22. Стилістичні можливості внутрішньої форми слова.
23. Стилістична класифікація фразеологізмів. Синонімічні фразеологізми.
24. Стилістичні засоби словотвору.
25. Стилістичні можливості граматичних форм часу, способу, особи, виду, стану дієслів.
26. Стилістичне використання якісних, відносних, присвійних прикметників, повних і коротких форм. Прикметник – епітет.
27. Стилістичні можливості категорій роду, числа і відмінка іменників. Стилістичні опозиції варіантних форм відмінків.
28. Стилістичні функції займенників. Участь прийменників, сполучників, часток у творенні стилістичних фігур.
29. Стилістичні можливості двоскладного речення (головних, другорядних членів речення і засобів зв'язку між ними).

30. Стилiстичнi функцiї модальних рiзновидiв речень (питальних, розповiдних, спонукальних, окличних, риторичних).
31. Стилiстичнi функцiї односкладних та неповних речень.
32. Стилiстичнi можливостi сполучникових (простих, ускладнених, складних – складносурядних i складнопiдрядних) та безсполучникових (простих i складних) речень.
33. Стилiстична база ускладнених речень (однорiднi члени, вiдокремленi другоряднi члени, вставнi i вставленi слова, словосполучення, речення, непоширенi i поширенi звертання).
34. Стилiстичнi функцiї прямої, невласне прямої мови, авторське введення. Стилiстичнi риси багатокомпонентних ускладнень синтаксичних сполук (складних речень комбiнованого типу, перiодiв).
35. Стилiстичнi можливостi порядку слiв (взаєморозташування пiдмета i присудка, дискантне розташування членiв речення, iнверсія означень, додаткiв, обставин).
36. Символи як стилiстеми.
37. Вчення О.О. Потебнi про внутрiшню форму слова.
38. Тропи i фiгури. Їх стилiстичнi функцiї. Класифiкацiя.
39. Стилiстичнi фiгури заміни (метафора, метонiмiя, синекдоха).
40. Граматичне вираження метафори в українській мові.
41. Стилiстичнi фiгури паронимазії та паронiмiчної атракції.
42. Стилiстичнi фiгури кiлькостi (гiпербола, лiтота, мейози).
43. Епiтет – загальновiдомий словесний засiб. Класифiкацiя епiтетiв, стилiстичнi функцiї, особливостi граматичного вираження.
44. Порiвняння – загальновiдомий словесний засiб. Стилiстичнi функцiї порiвнянь, особливостi граматичного вираження.
45. Стилiстично-риторiчнi фiгури: оксюморон, антитеза.
46. Стилiстично-риторiчнi фiгури: персонiфiкацiя, алегорiя.
47. Стилiстичнi фiгури: анафора, епiфора, епiфора.
48. Стилiстичнi прийоми комiчного: гумор, iронiя, пародiя.

ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ: стилiстичний аналіз тексту

Схема стилiстичного аналізу тексту

(за Л.В.Кравець «Стилiстика української мови. Практикум.- К.: ВШ, 2004. – С.177).

1. Виразне читання тексту.
2. Стилi i пiдстилi, сфера вживання.
3. Назвати тип мовлення за характером мовленнєвої дiяльностi спiврозмовникiв (розповiдь, опис, мiркування).
4. Загальний лiнгвiстичний коментар (ознаки стилю, типовi мовнi засоби, словникове тлумачення незрозумiлих та iншомовних слiв, спеціальних висловiв тощо).
5. Характеристика лексики з погляду сфери вживання, активностi / пасивностi, визначення ролi лексичних засобiв у тексті.

6. Стилiстичнi функцiї та прийоми введення у текст синонiмiв, антонiмiв, омонiмiв, паронiмiв; особливостi функцiонування багатозначних слiв.
7. Загальнi зауваження про граматичнi особливостi тексту (аналiз специфiчних граматичних форм i синтаксичних конструкцiй, їх стилiстична функцiя).
8. Образно-тропеїчна структура тексту: характеристика стилiстичних засобiв (для текстiв емоцiйних стилiв).
9. Значення мовних засобiв для вираження теми та iдеї тексту.

ЗРАЗОК

Що означає бути вихованим?

Вихована людина ... Якщо про вас так скажуть, вважайте це за похвалу. Вихованість – це не тільки гарні манери. Це щось більш глибоке в людині. Бути вихованим – значить бути уважним до iншого, делікатним, тактовним, скромним.

Мені видається, що таким був артист Художнього театру Василь Іванович Качалов. Він неодмінно запам'ятовував усі імена та по батькові тих, з ким зустрічався. Він поважав людей і завжди цікавився ними. При ньому кожна жінка відчувала себе привабливою, гідної турботи. У його присутності всі почувалися розумними і дуже потрібними.

Одного разу пізно ввечері Василь Іванович побачив дві дивні жіночі постаті. Ними виявилися сліпі, які заблукали. Актор негайно запропонував їм свої послуги, провів до трамваю, допоміг піднятися у вагон.

Корені цього вчинку не просто в знанні гречності, а в щирості та доброті до людей. Відтак усе починається з думки. А знання норм поведінки тільки допомагає виявити внутрішнє добро і людяність.

(За С. Гіацинтовою)

2. Цей текст публіцистичного стилю, підстиль – власне публіцистичний, жанр – есе. Есе присвячене суспільно-актуальній тематиці.

3. Текст-роздум. На це вказує заголовок у формі питання. Теза – *Вихованість – це не тільки гарні манери. Це щось більш глибоке в людині.* Другий та третій абзаци – аргументи: приклад вихованої людини, риси її характеру, один із учинків. Останній абзац – висновок: витоки вихованості – в доброті та повазі до людей.

4. Поєднання емоційності викладу (генетичне речення (*Вихована людина ...*), що провокує, збуджує думку, з точними найменуваннями (*Художній театр, Василь Іванович Качалов*), безпосереднє звертання до співрозмовника (*Якщо про вас скажуть ...*)).

Делікатний - ввічливий, люб'язний, завжди готовий виявити увагу, зробити послугу. Наприклад, *Делікатний, лагідний, скромний, добрий – він суворішав тільки біля домни.*

Тактовний (від такт) – який володіє чуттям міри, вмінням поводитися, як годиться вихованій людині. *Тактовне пояснення, тактовний керівник.*

Гречний – шанобливо ввічливий у поводженні з людьми; чемний; який виражає шанобливість, увічливість. Наприклад, *Він був шляхетний, надзвичайно гречний, ніби людина з минулого сторіччя.*

5. Переважна більшість слів – загальноживані, нейтральні. Лексика з абстрактним значенням переважає (*похвала, вихованість, присутність, щирість, доброта, добро, людяність*).

6. Синонімами у тексті виступають: *вихований, гречний, делікатний тактовний*, вони є засобом пояснення, тлумачення поняття «вихований».

7. Виправданий повтор слів і синтаксичний паралелізм конструкцій (другий абзац).

ХІІ. ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. **Бабич Н.Д.** Практична стилістика і культура української мови: Навчальний посібник.- Л.: Світ, 2003.- 432с.

2. **Кравець Л.В.** Стилiстика української мови: Навчальний посiбник/ За ред проф. Л.І. Мацько.- К.: Вища школа, 2004.- 199с.

3. **Мацько Л.І.** Стилiстика української мови: Пiдручник/ Л.І.Мацько, О.М.Сидоренко, О.М.Мацько.- К.: Вища школа, 2003.- 462с.

4. **Пономарiв О.Д.** Стилiстика сучасної української мови: Пiдручник.- Тернопiль: Навчальна книга- Богдан, 2000.- 248с.

5. **Єрмоленко С.Я.** Нариси з української словесности: Стилiстика та культура мови. – К.: Довiра, 1999 – 431с.

Додаткова:

1. **Волкотруб Г.Й.** Практична стилістика сучасної української мови. Використання морфологічних засобів мови: Навчальний посібник.- К.: ТОВ "ЛДЛ", 1998.- 176с.

2. **Волкотруб Г.Й.** Стилiстика ділової мови: Навчальний посiбник.- К.: МАУП, 2002.- 208с.

3. **Коваль А.П.** Практична стилістика. –К.: наукова думка, 1993. – 287с.

4. **Кравець Л.В.** Стилiстика української мови. Практикум.- К.: ВiШ, 2004. – 217 с.

5. **Курбанова Т.** Типи, стилі та жанри мовлення. Стилiстичний аналіз тексту// Все для вчителя.- 2005.- №1-2.- С.29.

6. **Капелюшний А. О.** Стилiстика : Редагування журналістських текстiв : Практичні заняття : посiб. / А. О. Капелюшний. – Львiв : ПАiС, 2003. – 544 с.

7. **Капелюшний А. О.** Практична стилістика української мови / А. О. Капелюшний. – Львiв : ПАiС, 2007. – 400 с.

8. **Селігей П.** Науковий жаргон: бар`єр між автором і читачем// Українська мова та література.- 2006.- №18.- С. 3-9.

9. **Селігей П.О.** Науковий жаргон: основні ознаки та причини появи. – К.: КНУ імені Тараса Шевченка, 2003. – 55с.

10. **Словник труднощiв української мови:** Близько 15000 слiв/ За ред. Єрмоленко С.Я.- К.: Рад.школа, 1989.- 336с.

11. **Єрмоленко С. Я.** Фольклор і літературна мова. – К.: АН УРСР, Ін-т мовознавства, 1987. – 246 с.

Навчально-методична картка дисципліни
«Практична стилістика»
 Разом: *лекції – 16 год., семінарські заняття – 12 год.,*
самостійна робота – 40 год.,
МК – 4 год., 36 год. – сем. контр., іспит

Семестр	5 семестр							
Тиждень	I - II	III-IV	V - VII	VIII-IX	X- XII	XIII -XIV	XV	XVI
Модулі	Змістовий модуль I				Змістовий модуль II			
Назва модуля	Основні поняття стилістики. Функціональні стилі СУЛМ				Стилістичні засоби української мови			
Кількість балів за модуль	106 балів				138			
Лекції	№1	№ 2	№ 3	№ 4	№ 5	№ 6	№ 8	№ 8
Години	2 год.	2 год.	2 год.	2 год.	2 год.	2 год.	2 год.	2 год.
Теми лекцій	Тема 1. Практична стилістика як навчальна дисципліна. Основні поняття й категорії стилістики (1 б).	Тема 2. Стильова диференціація СУЛМ (1 б).	Тема 3. Функціональні стилі української мови (загальна характеристика наукового, офіційно-ділового, художнього та розмовного стилів) (1 б).	Тема 4. Публіцистичний стиль СУЛМ (1 б).	Тема 5. Лексичні засоби стилістики (1б).	Тема 6. Стилістичні засоби словотвору. Стилістична морфологія (1 б).	Тема 7. Стилістичний синтаксис (1 б).	Тема 8. Символи як стилістемі. Стилістичні фігури (1 б).

Теми семінарських занять			Тема. Функціональні стилі української мови (загальна характеристика наукового, офіційно-ділового, художнього та розмовного стилів) (11 б).	Тема. Публіцистичний стиль СУЛМ (11 б).	Тема 5. Лексичні засоби стилістики (11б).	Тема 6. Стилістичні засоби словотвору. Стилістична морфологія (11б).	Тема 7. Стилістичний синтаксис (11 б).	Тема 8. Символи як стилістемі. Стилістичні фігури (11 б).
Години, відведені на семінарські заняття			2 год.	2 год.	2 год.	2 год.	2 год.	2 год.
Самостійна робота	5*9=45 балів				5*11=55 балів			
Опрацювання фахових видань	10*1=10 балів				10*1=10 балів			
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)				Модульна контрольна робота 2 (25 балів)			
Підсумковий контроль	Іспит (+40 балів)							